

أحمد هادي مقصودي

ض
زفرزم
ص
معلم ثانی

بند منزل

МУАЛЛИМИ
СОНИЙ

ض
زفرزم

Мусхафи шарифнинг тажвидли 30-пораси билан

بند منزل

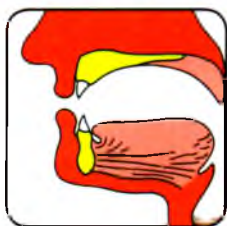

АРАБ АЛИФБОСИ

ا ب ت ث ج ح خ
د ذ ر ز س ش ص
ض ط ظ ع غ ف ق
ك ل م ن و ه لا ي

.....

Араб алифбосида 28 та ҳарф бор. Араб алифбоси бизнинг ҳарфларимиздан ўнгдан чапга қараб ёзилиши ва ўқилиши, бош ҳамда кичик ҳарфлари йўқлиги, ҳар бир ҳарф алоҳида, сўз бошида, ўртаси ва охирида келадиган шаклларга эга эканлиги жиҳатидан фарқ қилади.

«АЛИФ» ҲАРФИ

ا

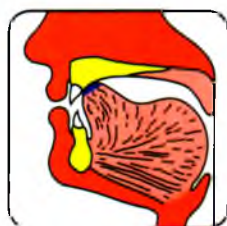
Араб алифбосининг ҳаммаси ундош ҳарфлардир. Улардан кейин келадиган унли товуш (қисқа унли)ларни белгилар (ҳаракатлар) ифодалайди.

Унли товушлар учтадир:

1. $\overset{\cdot}{\text{ـ}}$ (фатҳа) – а; 2. $\overset{\text{ـ}}{\text{ـ}}$ (касра) – и; 3. $\overset{\text{ـ}}{\text{ـ}}$ (замма) – у.

Унли товушларни ифода этувчи белгилар «ҳаракат» дейилади. Ҳаракатлар ўзбек тилидаги «а», «и», «у» унлилари каби талаффуз этилади. Алиф ҳарфи шу ҳаракатлар билан «а», «и», «у» товушларини ифодалайди:

ا ا ا

Тафхим

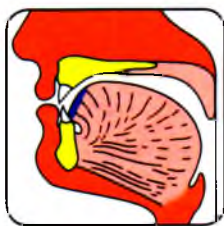
Тарқиқ

«РО» ҲАРФИ

ر

«Ро» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «р» товуши каbidир. Бу ундош касра билан келганда ингичкароқ қилиб ўқилади, бу тарқиқ дейилади. Фатҳа ёки замма билан келганда йўғонроқ талаффуз этилади, бу тафхим деб аталади. «Ро» ҳарфи фатҳали бўлиб келганда, «ро» деб ўқилади.

ر ر ر
ار ار ار

«ЗА» ҲАРФИ

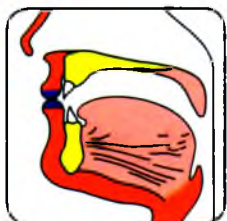
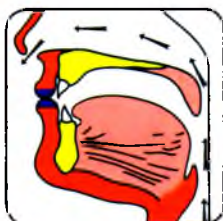
ز

«За» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «з» товуши сингаридир.

ز ز ز

از از از از از

ازر ازر ازر ازر

«МИМ» ҲАРФИ

م

Гунна ҳолати

«Мим» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «м» товуши кабидир.

م م م

ام ام ام ام ام

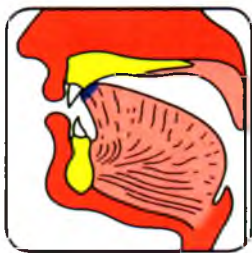
امر امر امر امر امر

ارزم

زمزم

رمرم

مرمر

«ТА» ҲАРФИ

ت

«Та» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «т» товуши сингаридир.

تُ

تِ

تَ

تَرَز

تَمَر

مَت

مِت

مَت

أَمَرْتُ

أَمِرْتُ

مَرَرْتُ

أَمَرْتُ

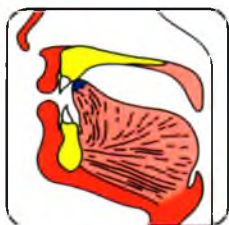
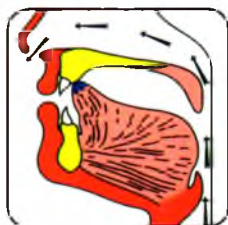
زُرْتُ

مَرَرْتُمْ

مَرَرْتُمْ

أَمَرْتُمْ

أَمَرْتُمْ

«НУН» ҲАРФИ

ن

Гунна ҳолати

«Нун» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «н» товуши кабидир.

نُ

نِ

نَ

نَم

مِن

مِن

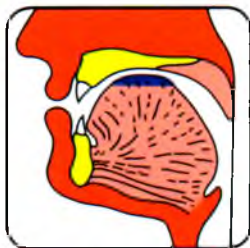
زِن

اِن

اَن

أَنْتَ نِمْتَ أَنْتُمْ نِمْتُمْ نَزْرُ نَزْرُ

أَمْرُنَ أَمْرُنَ مَرْرُنَ مَرْرُنَ مَرْرُنَ مَرْرُنَ

«ЙА» ҲАРФИ

ي

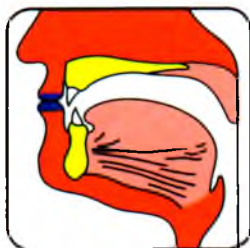
«Йа» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «й» товуши сингаридир.

يَ يِ يِ

أَيُّ أَيُّ زَيْتُ زَيْتُ مَيْتُ مَيْتُ رَأَى رَأَى رَمَى رَمَى

يَمْنُ يَمْنُ مَرِيْمُ مَرِيْمُ مِيْزَرُ مِيْزَرُ مِيْمَنُ مِيْمَنُ

أَمْرِيْنُ أَمْرِيْنُ زَيْتِيْنُ زَيْتِيْنُ أَيْمِيْنُ أَيْمِيْنُ مِيْتِيْنُ مِيْتِيْنُ

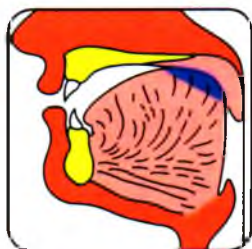
«БА» ҲАРФИ

ب

«Ба» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «б» товуши кабидир.

بَ بِ بُ

أَبُ ابْنُ بِنْتُ بَيْتُ بَيْنُ رَيْبُ
زَيْنُ بَرَبْرُ بَيْرُمُ أَبْرُمُ مَنِبْرُ
بَامْرِينُ بَبَيْتَيْنُ مَنِبْرَيْنُ زَيْنْبَيْنُ

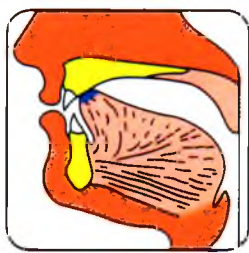
«КАФ» ҲАРФИ

ك

«Каф» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «к» то-
вуши сингаридир.

كَ كِ كُ (ك-ك)

كَمُ كَمِ كُمُ كَيْ كُنُ
بَكْرُ مَكْرُ كَرْمُ كَنْزُ تَرْكُ
كَتَبَ يَكْتُبُ تَرَكَ يَتْرُكُ كَتَبْتُمْ
أَمْرَكَ أَمْرَتَكَ كُنْتُ مُمْكِنُ

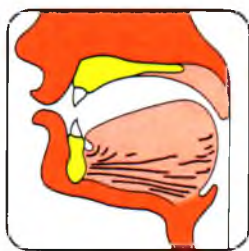

«ЛАМ» ҲАРФИ

ل

«Лам» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «л» товуши кабидир.

لُ لِ لَ
اَلْ بَلْ لَمْ لَمْ لَنْ كَلْ
نَزَلَ لَزِمَ كَمَلَ اَنْزَلَ اَلْزَمَ اَكْمَلَ
اَكَلْتُ اَكَلْنَا اَكَلْتُمْ اَكَلْتُمْ
بَلْبَلٌ يَلْمَلُمُ تَزَلُزُلٌ يَتَزَلُزَلُ مُتَزَلِزِلٌ

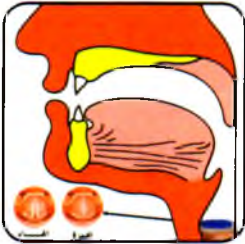
«ВАВ» ҲАРФИ

و

«Вав» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «в» товуши сингаридир.

وُ وِ وَ
لَوْ نَوْ رَوْ أَوْ

وَرَمٌ وَتَرٌ وَمَنْ وَلَنْ وَلَمْ وَكَمْ
 أَوْلٌ رَوْمٌ يَوْمٌ كَوْمٌ وَيْلٌ وَزَنْ
 كَوَكَبٌ مَوَكِبٌ أَوْلَمْتُمْ أَوْتَرْتُمْ

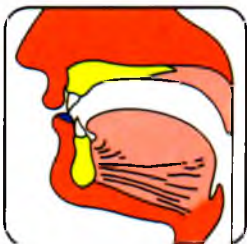
«ХА» ХАРФИ

ه

«Ха» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «х» товуши кабидир.

ه ه ه (ه)

هَبْ هَمْ هَلْ هُوَ هِيَ هَمَّ زَهْ
 اَهْمٌ وَهَبٌ لَهَبٌ وَهَمٌ لَهْمٌ بِهِمْ
 مِنْهُ مِنْهُمْ إِلَيْهِ إِلَيْهِمْ أَمَهُلَهُمْ

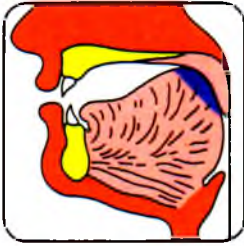

«ФА» ХАРФИ

ف

«Фа» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «ф» товуши сингаридир.

فَمَ فَنَ كَفَّ فَكَ فَفَ
 فَمَ فَنَ كَفَّ فَكَ فَفَ
 فَمَ فَنَ كَفَّ فَكَ فَفَ
 فَمَ فَنَ كَفَّ فَكَ فَفَ
 فَمَ فَنَ كَفَّ فَكَ فَفَ
 فَمَ فَنَ كَفَّ فَكَ فَفَ
 فَمَ فَنَ كَفَّ فَكَ فَفَ
 فَمَ فَنَ كَفَّ فَكَ فَفَ

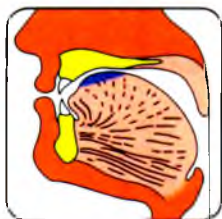
«ҚОФ» ҲАРФИ

ق

«Қоф» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «қ» то-
вуши кабидир. «Қоф» ҳарфи фатҳали бўлиб келганда,
«қо» деб ўқилади.

زُق قُن قُل قِم قِف قِه
 قَلْبُ قَبْلُ قَوْقُ قَلَمُ قَمَرُ قَبْ قَمَقِمُ
 اقْتَرَبَ يَقْتَرِبُ انْقَلَبَ يَنْقَلِبُ

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:
 كَمَرٌ - قَمَرٌ ، فَلَكٌ - فَلَقٌ ، فَرَكٌ - فَرَقٌ

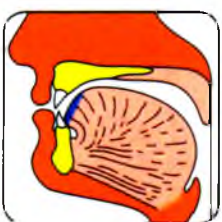

«ШИН» ҲАРФИ

ش

«Шин» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «ш» товуши сингаридир.

ش ش ش
 رش بش شر شق شم شك
 بشر شرب شهر نشر شكر شرب
 مشرب مشرب مشرق مشتهر مشترك
 اشتهر يشتهر ابرنشق يبرنشق

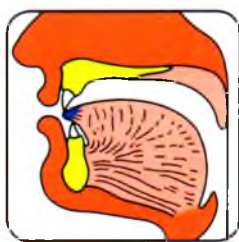
«СИН» ҲАРФИ

س

«Син» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «с» товуши кабидир.

س س س
 سل سن سر سم بس

سَفَرٌ سَقَرٌ سَبَقٌ سَلَفٌ سَمَكٌ فَرَسٌ
 مَسَلَكٌ مَسَكَنٌ مُسَلِمٌ مُسْرِفٌ سَمِيسِمٌ
 أَسْلَمٌ يَسْلِمُ اسْتَيْسَرَ يَسْتَيْسِرُ

«СА» ҲАРФИ

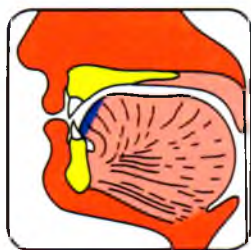
ث

Ўзбек тилида бунга ўхшаш товуш йўқ. Бу товуш тил учи олдинги тишлар қиррасига тегиши билан талаффуз этилади.

ثُ	ثِ	ثَ			
بَثٌّ	ثَبٌّ	ثَمٌّ	ثَنٌّ	ثَمْرٌ	ثَمْنٌ
ثَوْرٌ	ثَوْبٌ	ثَيْبٌ	مِثْلٌ	مِثْلٌ	مِثْلٌ
كُوْثِرٌ	اَكْثَرٌ	يَكْثُرُ	اَثْبَتَ	يَثْبِتُ	
اِسْتَكْثَرَ	يَسْتَكْثِرُ	اِسْتَثْقَلَ	يَسْتَثْقِلُ		

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:

سَمْرٌ - ثَمْرٌ، سَبْتٌ - ثَبْتُ، سَلْسٌ - ثَلْتُ

«СОД» ҲАРФИ

ص

Ўзбек тилида бунга ўхшаш товуш йўқ. «Сод» фатҳали бўлиб келганда, «со» деб ўқилади. «Сод» товуши тилнинг учи икки пастки олд тишнинг юқори қисмига тегиши билан талаффуз этилади.

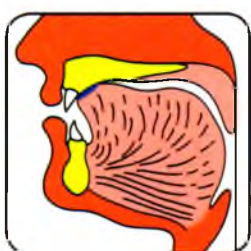
صَدَّ صَدَّ صَدَّ

صَمَّ صِفَ فَضَّ صِرْفَ صَبْرَ بَصْرَ قَصَبَ

نَصَرَ يَنْصُرُ اسْتَبَصَرَ يَسْتَبْصِرُ

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:

سَفْرَ-صَفْرَ، سَيْفَ-صَيْفَ، اِنْتَسَبَ-اِنْتَصَبَ

«ТО» (ИТҚИ) ҲАРФИ

ط

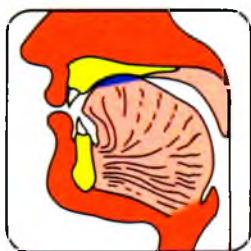
Ўзбек тилида бунга ўхшаш товуш йўқ. «То» фатҳали бўлиб келганда, «то» деб йўғон ўқилади. «То» товуши тилнинг учи устки олд тишларнинг тубига тегиши ва тилнинг танглайга кўтарилиши билан талаффуз этилади.

طَ طَ طَ

طَلَّ طَى شَطَّ بَطَّ قَطَّ فَقَطَّ
 وَطَنُ طَلَّبَ طَرَفٌ طَهَّرَ طِفْلٌ مَطَرٌ
 مَطَلَّبٌ مَسْقَطٌ مَوْطِنٌ مَرَبِطٌ
 اصْطَبِرَ يَصْطَبِرُ اسْتَوْطِنَ يَسْتَوْطِنُ

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:

تَرَفٌ - طَرَفٌ، سَبْتٌ - سَبِطٌ، مَسْتَبِرٌ - مَسْتَبِرٌ

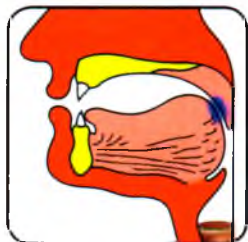
«ЖИМ» ҲАРФИ

ج

«Жим» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «ж» товуши кабидир.

ج ج ج ج ج
 جَم جَر جِن جَب جُل
 جَبَل جَمَل أَجْرُ فَجْرُ جَوْهَرُ جَوْرَبُ

تَجَوْرَبُ يَتَجَوْرَبُ اسْتَجَلِبُ يَسْتَجَلِبُ

«ХО» ҲАРФИ

خ

«Хо» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «х» товуши кабидир. «Хо» фатҳали бўлиб келганда, «хо» деб йўғон ўқилади.

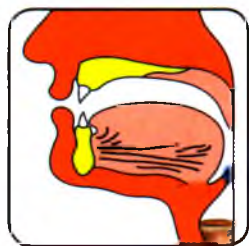
خ خ خ

خَبُّ خَلُّ خَرَجٌ خَيْرٌ خَشَبٌ خَلْفٌ

خَيْرٌ خَتْمٌ خَمْرٌ خَوْفٌ مَخْرَجٌ مَخْبِرٌ

اَخْرَجَ يَخْرِجُ اَخْبَرَ يَخْبِرُ

اسْتَخْبَرَ يَسْتَخْبِرُ اسْتَخْرَجَ يَسْتَخْرِجُ

«ҲА» ҲАРФИ

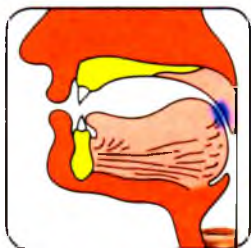
ح

Ўзбек тилида бунга ўхшаш товуш йўқ. «Ҳа» ҳарфи ҳалқум ўртасидан талаффуз этилади.

ح ح ح
 حى حل حج حسن حسب حسف
 محسن محشر منحر محفل احسن
 امتحن يمتحن احتمل يحتمل
 استحسن يستحسن احرنجم يحرنجم

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:

خلق - خلق، ختم - حتم، ارحم - ارحم

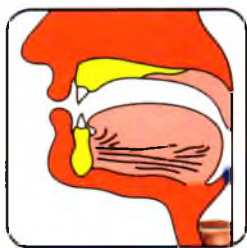
«ҒОЙН» ҲАРФИ

غ

«Ғойн» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «ғ» то-
 шуши кабидир. «Ғойн» фатҳали бўлиб келганда, «ғо»
 деб йўғон ўқилади.

غ غ غ
 غم غب غل غير بغل فرغ
 غبغ مبلغ مغرب اغلب اغفر

اِسْتَعْلَلُ يَشْتَعِلُ اسْتَعْفَرُ يَسْتَعْفِرُ

«АЙН» ҲАРФИ

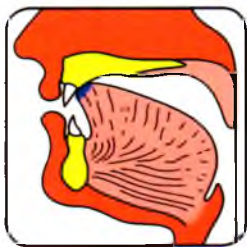
ع

Ўзбек тилида бунга ўхшаш товуш йўқ. «Айн» ҳарфи ҳалқум ўртасидан талаффуз этилади.

بِعَ عَنْ عَمَّ سَعَّ مَعَ عَرَبٌ عَجَمٌ
عَجِبَ عَمِلَ عِلْمٌ عَمَّرَ جَمَعَ جَعَلَ
عَبَّ عَسْكَرٌ عَيْلِمٌ جَعْفَرٌ عَنَبَرٌ

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:

غَيْنٌ - عَيْنٌ ، بَغْلٌ - بَعْلٌ ، بَلْعٌ - بَلِغٌ

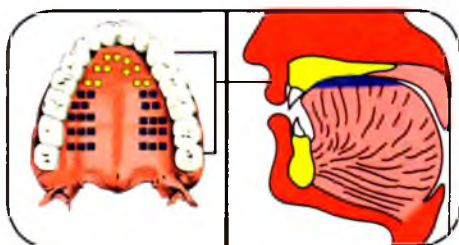
«ДАЛ» ҲАРФИ

د

«Дал» ҳарфининг талаффузи ўзбек тилидаги «д» товуши сингаридир.

د د د

دَمٌ دَبٌ دَفٌ رِدٌ زِدٌ تَدٌ
 دَرَسٌ دَفَعٌ دَبِغٌ دَلِكٌ دَهْرٌ دَهْنٌ
 دَلْدَلٌ فَدَفَدٌ هَدَهْدٌ اَشْدَدٌ
 اِعْتَدَلٌ يَعْتَدِلُ اِسْتَرَشِدُ اِسْتَرَشِدُ

«ЗОД» ХАҲФИ

ض

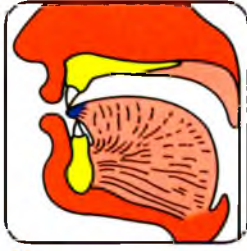
Ўзбек тилида бунга ўхшаш товуш йўқ. «Зод» фатҳали бўлиб келганда, «зо» деб йўғон ўқилади.

ض ض ض

ضَيْفٌ عَضْلٌ ضِهْبٌ ضَبْطٌ ضِعْفٌ عَرْضٌ
 مَضْرِبٌ مَضْرَبٌ اِضْرِبْ تَضْرِبْ اَضْرِبْ نَضْرِبْ
 اِضْطَرِبْ يَضْطَرِبُ اِسْتَضْعَفْ يَسْتَضْعِفُ

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:

دَرَسٌ - ضَرَسٌ ، وَدَعٌ - وَضِعٌ ، بَعْدٌ - بَعْضٌ

«ЗАЛ» ҲАРФИ

ذ

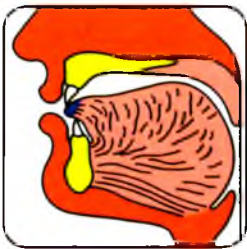
Ўзбек тилида бунга ўхшаш товуш йўқ.

ذ ذ ذ

اِذْ مَذْ خَذْ عَذْ ذَبْ ذُقْ ذَرْ مَنْذٌ
 اِذْنٌ بَدَلٌ ذَكَرٌ ذَهْنٌ ذَهَبٌ مَذْهَبٌ
 ذَهْلٌ يَذْهَلُ يَذَلُ يَبْذُلُ اِذْهَبْ يَذْهَبُ

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:

ذِفْرٌ - زِفْرٌ، بَدَلٌ - بَزَلٌ، اِبْدَلٌ - اِبْزَلٌ

«ЗО» (ИЗФИ) ҲАРФИ

ظ

Ўзбек тилида бунга ўхшаш товуш йўқ.

ظ ظ ظ

ظَنْ ظُلُّ فَظٌ حَظٌ عَظٌ لَظٌ
 ظَفْرٌ نَظْرٌ حَظْرٌ ظَمْرٌ ظَلْفٌ عِظْمٌ

نَظْمٌ ظَلْفٌ ظَلْفٌ حِظْلٌ ظَلَمٌ ظَهْرٌ
 اَظْهَرَ اَظْفَرَ مَظْهَرَ مَنظَرَ مَظْهَرَ مَظْلَمٌ
 ظَهَرَ يَظْهَرُ نَظَرَ يَنظُرُ ظَلَمَ يَظْلِمُ
 اِنْتَظَمَ يَنْتَظِمُ اسْتَعْظَمَ يَسْتَعْظِمُ

Қуйидаги сўзлар талаффузига эътибор бериб ўқинг:

ذَفْرٌ - ظَفْرٌ، حَظْرٌ - حَضْرٌ، ظَهْرٌ - ضَهْرٌ
 زَهْرٌ - ظَهْرٌ، اَزْهَرٌ - اَظْهَرَ، اَعْزَمٌ - اَعْظَمٌ

Шунга қадар ёзилган арабча сўзлар мад (чўзиқ унли) сиз эди. Энди арабий калималарнинг мадли кўринишлари ҳам келтирилади.

МАД ҲАРФЛАРИ

«Мад» сўзи луғатда чўзиш, узайтириш маъноларини англатади. Мад ҳарфлари учта: «алиф», «вав», «йа».

«Фатҳа»дан кейин «алиф», «касра»дан сўнг «йа» ва «замма»дан кейин «вав» келса, чўзиб ўқилади. Қуйида улар билан танишамиз.

ا	اي	او	با	بي	بو	تا	تي	تو
ثا	ثي	ثو	جا	جي	جو	حا	حي	حو
خا	خي	خو	دا	دي	دو	ذا	ذي	ذو
را	ري	رو	زا	زي	زو	سا	سي	سو
شا	شي	شو	صا	صي	صو	ضا	ضي	ضو
طا	طي	طو	ظا	ظي	ظو	عا	عي	عو
غا	غي	غو	فا	في	فو	قا	قي	قو
كا	كي	كو	لا	لي	لو	ما	مي	مو
نا	ني	نو	وا	وي	وو	ها	هي	هو
يا	يي	يو						

تَا	تُو	هِي	يَا	يُو	بِي	بَا	بِي	بُو
وَا	وُو	ثِي	ثَا	ثُو	وِي	هَا	هِي	هُو
حَا	حُو	مِي	نَا	نُو	جِي	جَا	جِي	جُو
لَا	لُو	خِي	خَا	خُو	لِي	مَا	مِي	مُو
ذَا	ذُو	قِي	كَا	كُو	دِي	دَا	دِي	دُو
فَا	فُو	رِي	رَا	رُو	فِي	قَا	قِي	قُو
سَا	سُو	عِي	غَا	غُو	زِي	زَا	زِي	زُو
ظَا	ظُو	شِي	شَا	شُو	ظِي	عَا	عِي	عُو
ضَا	ضُو	اِي	طَا	طُو	صِي	صَا	صِي	صُو

Юқоридаги дарсни диққат билан ўрганинг. Зеро, бу мавзунини пухта ўзлаштириш кейинги дарсларни ўрганиш учун пойдевордир.

مَالٌ حَالٌ نَارٌ جَاهٌ شَامٌ سَامٌ
بَارِيٌ عَالِيٌ رَاضِيٌ قَاضِيٌ هَادِيٌ حَالِيٌ
كَلَامٌ سَلَامٌ حَلَالٌ حَرَامٌ جَلَالٌ جَمَالٌ كَمَالٌ
إِمَامٌ حِسَابٌ نِظَامٌ غُرَابٌ غُلَامٌ غُبَارٌ تُرَابٌ
أَمْوَالٌ أَحْوَالٌ أَعْمَالٌ أَعْلَامٌ أَمْوَاتٌ أَمْرَاضٌ
قَوَاعِدٌ عَوَامِلٌ شَوَاهِدٌ جَوَاهِرٌ كَوَاكِبٌ مَكَاتِبٌ
أَكْرَامٌ أَعْلَامٌ إِخْلَاصٌ إِظْهَارٌ إِصْلَاحٌ إِفْسَادٌ
عَالِمٌ صَابِرٌ مَاهِرٌ طَالِبٌ فَاتِحٌ صَالِحٌ
قَامَا طَافَا تَابَا قُولِي طُوفِي تُوْبِي

يَقَالُ يَطَافُ تَتَابُ يَقُولُ تَقُومُ يَطُوفُ
يَتُوبَانِ يَقُولُونَ تَقُومُونَ يَطُوفُونَ تَقُولُونَ
يَنْصُرُونَ تَدْخُلُونَ يَعْلَمُونَ تَعْمَلُونَ

يَشْهَدُونَ تَضْرِبُونَ يَرْجِعُونَ تَجْلِسُونَ

يَكْرِمُونَ تَسْلِمُونَ يَخْلِصُونَ تَكْرِمُونَ

يَنْصُرُونَ تَضْرِبُونَ يَجْتَمِعُونَ تَكْتَسِبُونَ

يَحْتَسِبُونَ تَسْتَشْهِدُونَ يَسْتَخْرِجُونَ

اشكرا انصرا اعلما اشكري انصري اعلمي

مكرمان مسلمان مخلصان منفقان

مكرمون مسلمون مخلصون منفقون

مسلمات مخلصات منصورون مطلوبون

ي ، ي ، ي - ي

ميل نيل فيل حين سين شين

كريم عليم سميع عزيز حكيم

مسكين معطير عفریت ادریس

تَعْلِيمٌ تَدْرِيسٌ تَبْرِيكٌ تَحْسِينٌ
 بَيْعٌ مَيْلٌ عَيْشٌ يَبِيعُ يَمِيلُ تَعِيشُ
 تَبِيعِينَ تَوَارِيخٌ تَرَاوِيحٌ مُكْرَمِينَ مُسْلِمِينَ

ТАШДИДЛИ ҲАРФЛАР

Ташдид белгиси: (و). Араб тилида икки бир хил ҳарф ёнма-ён келиб, биринчиси сукунли, кейингиси ҳаракатли бўлса, ёзувда уларнинг бири ёзилиб, устига (و) ташдид белгиси қўйилади. У ундош ўқилганда иккилантирилиб (иккита қилиб) ўқилади. Ана шу иккилантириш белгиси «ташдид» дейилади. Масалан:

رَبٌّ - (رَبَّبٌ) رَبٌّ - (رَبَّبٌ) - (رَبَّبٌ)
 اِنَّ اَنَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ
 بَرٌّ بَرٌّ بَرٌّ بَرٌّ بَرٌّ بَرٌّ
 جَرٌّ جَرٌّ جَرٌّ جَرٌّ جَرٌّ جَرٌّ
 حَجٌّ حَجٌّ حَجٌّ حَجٌّ حَجٌّ حَجٌّ
 شَكٌّ شَكٌّ شَكٌّ شَكٌّ شَكٌّ شَكٌّ
 اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ
 سِرٌّ سِرٌّ سِرٌّ سِرٌّ سِرٌّ سِرٌّ
 عَزٌّ عَزٌّ عَزٌّ عَزٌّ عَزٌّ عَزٌّ
 طَلٌّ طَلٌّ طَلٌّ طَلٌّ طَلٌّ طَلٌّ
 حِلٌّ حِلٌّ حِلٌّ حِلٌّ حِلٌّ حِلٌّ
 حِسٌّ حِسٌّ حِسٌّ حِسٌّ حِسٌّ حِسٌّ
 اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ
 دُرٌّ دُرٌّ دُرٌّ دُرٌّ دُرٌّ دُرٌّ
 خُفٌّ خُفٌّ خُفٌّ خُفٌّ خُفٌّ خُفٌّ
 كَلٌّ كَلٌّ كَلٌّ كَلٌّ كَلٌّ كَلٌّ
 دَبٌّ دَبٌّ دَبٌّ دَبٌّ دَبٌّ دَبٌّ
 سِرٌّ سِرٌّ سِرٌّ سِرٌّ سِرٌّ سِرٌّ
 فُكٌّ فُكٌّ فُكٌّ فُكٌّ فُكٌّ فُكٌّ
 اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ اَمَّ
 دُرٌّ دُرٌّ دُرٌّ دُرٌّ دُرٌّ دُرٌّ
 خُفٌّ خُفٌّ خُفٌّ خُفٌّ خُفٌّ خُفٌّ
 كَلٌّ كَلٌّ كَلٌّ كَلٌّ كَلٌّ كَلٌّ
 دَبٌّ دَبٌّ دَبٌّ دَبٌّ دَبٌّ دَبٌّ
 زُقٌّ زُقٌّ زُقٌّ زُقٌّ زُقٌّ زُقٌّ
 صُرٌّ صُرٌّ صُرٌّ صُرٌّ صُرٌّ صُرٌّ

دَبَّرَ كَثَرَ فَجَرَ وَحَدَّ سَخَرَ أَدَبَ
حَرَّمَ رَزَقَ يَسَّرَ بَشَّرَ فَصَّلَ فَضَّلَ
عَطَّرَ عَظَّمَ نَعَّمَ كَفَّنَ لَقَّبَ ذَكَرَ
شَمَّرَ عَلَّمَ كَمَّلَ صَنَّفَ صَوَّرَ غَيَّرَ

دَبَّرَ كَثَرَ فَجَرَ وَحَدَّ سَخَرَ أَدَبَ
حَرَّمَ رَزَقَ يَسَّرَ بَشَّرَ فَصَّلَ فَضَّلَ
عَطَّرَ عَظَّمَ نَعَّمَ كَفَّنَ لَقَّبَ ذَكَرَ
شَمَّرَ عَلَّمَ كَمَّلَ صَنَّفَ صَوَّرَ غَيَّرَ

تَدَبَّرَ تَكَبَّرَ تَحَجَّرَ تَوَحَّدَ تَسَخَّنَ تَبَدَّلَ
تَحَرَّزَ تَعَزَّزَ تَيَسَّرَ تَعَشَّقَ تَعَصَّبَ تَفَضَّلَ
تَوَطَّرَ تَنَعَّمَ تَوَغَّلَ تَنَفَّسَ تَرَقَّبَ تَفَكَّرَ
تَعَلَّمَ تَكَمَّلَ تَفَنَّنَ تَصَوَّرَ تَغَيَّرَ
مَتَدَبَّرَ مَتَكَثَّرَ مَتَحَجَّرَ مَتَوَحَّدَ مَتَسَخَّنَ

مُتَبَدِّلٌ مُتَهَذَّبٌ مُتَحَرِّزٌ مُتَعَزِّزٌ مُتَيَسِّرٌ
 مُتَوَطِّنٌ مُتَنَعِمٌ مُتَوَغِّلٌ مُتَنَفِّسٌ مُتَفَكِّرٌ
 مُتَعَلِّمٌ مُتَكَمِّلٌ مُتَفَنِّنٌ مُتَصَوِّرٌ مُتَغَيِّرٌ
 إِسْوَدٌ إِصْفَرٌ إِحْمَرٌ إِغْتَرَّ إِهْتَزَّ
 اسْتَرَدَّ اسْتَحَبَّ اسْتَحَلَّ اسْتَدَلَّ

ТАНВИНЛИ ҲАРФЛАР

Ҳарф усти ё остидаги бир хил икки ҳаракат белгиси «танвин» дейилади.

Танвин белгилари:

Усти ёки остида танвин аломатларидан бири келган ҳарфдан сўнг бир сукунли (ҳаракатсиз) «нун» орттириб ўқилади. Масалан:

اَ – (اَنْ) اِ – (اِنْ) اُ – (اُنْ)

اَ بَا تَا ثَا جَا حَا خَا دَا ذَا

رَا زَا سَا شَا صَا ضَا طَا ظَا عَا غَا

فَا قَا كَا لَا مَا نَا وَا هَا يَا

ا ب ت ث ج ح خ د ذ

ر ز س ش ص ض ط ظ ع غ

ف ق ك ل م ن و ه ي

ا ب ت ث ج ح خ د ذ

ر ز س ش ص ض ط ظ ع غ

ف ق ك ل م ن و ه ي

ثَوْبًا ثَوْبِ ثَوْبٍ ثَوْبًا ثَوْبٍ ثَوْبٍ

لَيْثًا فَوْجٍ فَوْجٍ لَوْحٍ فَرَقًا طَوْدٍ عَوْدٍ

دَوْرًا فَوْزٍ قَوْسٍ عَرَشًا عَرَضٍ حَوْضٍ

سَوْطًا غَيْظٍ شَرَعٍ فَرَعًا خَوْفٍ شَوْقٍ

دَرْكًا حَوْلٍ نَوْمٍ لَوْنًا دَلْوٍ شَرِهٍ

ТАНВИНЛИ ТАШДИД

رَبُّ رِبِّ رَبَّ

رَبًّا - (رَبِّينَ) رِبِّ - (رِبِّينَ) رَبُّ - (رَبِّينَ)

حَبًّا بَرًّا جَرًّا مَسًّا كَفًّا مَنًّا

سِتِّ سِرِّ حِلِّ حِسِّ عِزِّ بِرِّ

دُرِّ ذُلِّ أُمِّ خُفِّ بُرِّ كَلِّ

مَبِيضًا مَسُودًا مُصْفَرًّا مُحْمَرًّا مُخْضَرًّا

مُهْتَزًّا مُحْتَجًّا مُنْسَدًّا مُضْطَرًّا مُخْتَصًّا

مُسْتَرِدًّا مُسْتَحِبًّا مُسْتَحِلًّا مُسْتَدَلًّا مُسْتَعَدًّا

АЛИФ ВА ҲАМЗА

Алиф ва ҳамзанинг тўққизта кўриниши мавжуд. Бу шакллар Қуръони каримнинг турли нусхаларида учрайди. Қуйида улар билан танишамиз.

ا ا ا ا ا ا ا

(۱) أَمْرًا أَخَذَ قَرَأَ يَقْرَأُ

(۲) أَمْرًا أَخَذَ قَرَأَ يَقْرَأُ

(٣) يَأْمُرُ يَاخُذُ مَأْمُورٌ مَاخُودٌ

(٤) يَأْمُرُ يَاخُذُ مَأْمُورٌ مَاخُودٌ

(٥) قُرِيٌّ قَارِيٌّ مُبْتَدِيٌّ مُسْتَهْزِيٌّ

(٦) يُؤْمِنُ مُؤْمِنٌ مُؤَدِّنٌ مُؤَلِّفٌ لَوْلُوٌّ

(٧) قَائِلٌ قَائِمٌ سَائِلٌ مَائِلٌ رَائِسٌ

(٨) بِئْسَ بِيئْرٌ سَائِلٌ يَسْأَلُ مَسْأُولٌ

(٩) شَاءَ سَاءَ جَاءَ يَشَاءُ مَسَاءٌ

شَيْءٌ جِيءَ يَجِيءُ يُسِيءُ مُسِيءٌ

شَيْءٌ فِيءٌ مِلءٌ بَرءٌ جَزءٌ قِرَاءَةٌ

سوءٌ يسوءُ وِضوءٌ قروءٌ مروءةٌ

المرءُ امرأٌ امرئٌ امرؤٌ

الجزءُ جزأها جزئها جزؤها

جَزَوَهَا

جَزَيْتُهَا

جَزَاها

الْجَزِيءَ

أَمْرًا

أَمْرِي

أَمْرًا

الْأَمْرَ

مَرَوْا

قَرَوْا

وَصَوْا

يَسَوْا

سَوْا

تَقَرَّأْتُ

جَزَيْتُ

بَرَيْتُ

مَلَّيْتُ

فَجَّيْتُ

تَسَّيْتُ

حَسَيْتُ

تَسَّيْتُ

تَسَّيْتُ

حَسَيْتُ

تَسَّيْتُ

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

جَاءَ

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

(٥)

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

(٦)

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

سَأَلْتُ

(٧)

لَوْ لَوْ

مَوْلَا

مَوْلَانِ

مَوْلَانِ

مَوْلَانِ

(٨)

مُسْتَهْزِي

مُسْتَهْزِي

قَارِي

مُسْتَهْزِي

(٩)

مَأْجُودٌ

مَأْمُورٌ

مَأْجُودٌ

مَأْمُورٌ

(١٠)

مَأْمُورٌ

مَأْمُورٌ

مَأْجُودٌ

مَأْمُورٌ

(١١)

ТОИ МАРБУТА

«Тои марбута»нинг асоси «**ت**» ундоши кўринишидаги «те» («**ة** **ة**») ҳарфидир. Бу аломат муаннас (аёл) жинсига далолат қилувчи сўзлар охирида қўлланилади. Мисоллар:

عَزِيزَةٌ فَرِيدَةٌ حَمِيدَةٌ سَعِيدَةٌ شَهِيدَةٌ
جَمِيلَةٌ حَلِيمَةٌ سَلِيمَةٌ شَرِيفَةٌ نَعِيمَةٌ
مَرَّةٌ - مَرَّاتٌ ، كَرَّةٌ - كَرَّاتٌ ، حُرَّةٌ - حُرَّاتٌ

.....

ЁЗИЛМАСА-ДА, ЎҚИЛАДИГАН ҲАРФЛАР. АЛИФИ МУҚАДДАРА (ОРТТИРИЛГАН «АЛИФ»)

Устига фатҳа аломати билан тикка ёзилган алиф ҳарфи худди алиф каби чўзиб ўқилади.

إِلَهُ (إِلَاهٌ) رَحْمَنٌ قُرْءَانٌ هَذَا ذَلِكَ هُوَ لَآءِ لَكِنِ
أَمِنْ أَدَمُ آخِرُ أَمْنَا إِبْرَاهِيمَ إِسْمَعِيلَ إِسْحَقُ

ЙОИ МУҚАДДАРА (ОРТТИРИЛГАН «ЙО»)

Сўз охирида келган касрали «**ه**»дан олдинги ҳарф ҳам касрали бўлса, «**ه**»дан кейин бир «йо» қўшиб чўзиб ўқилади. Бу белги Усмон Мусҳафида бундай кўринишда келган: шарти шуки, ундан кейин қатъий ҳамза келмаслиги лозим. Масалан:

بِه (بِهِ) بِأَمْرِهِ بِحُكْمِهِ بِقُدْرَتِهِ هَذِهِ

ВОБИ МУҚАДДАРА (ОРТТИРИЛГАН «ВОВ»)

Калима охирида келган заммали «ه» – «ҳа»дан олдинги ҳарф ҳам заммали ёки фатҳали бўлса, «ه» – «ҳа»дан кейин бир «و» «вов» қўшиб чўзиб ўқилади. Бу аломат Усмон Мусхафида кичкина «вов» кўринишида келган. Бунда ҳам шарти шуки, ундан кейин қатъий ҳамза келмаслиги лозим. Масалан:

لَهُ (لَهُو) أَمْرُهُ حُكْمُهُ قُدْرَتُهُ مَالُهُ
دَاوُدَ طَاوُوسَ رُؤُوسَ يَقْرَؤُنَ

ЙОИ АЛИФИЯ

Калима охирида «фатҳа»дан кейин нуқталарсиз келган «йо» ундоши «алифи мақсура» дейилади. У чўзиқ «а:» тарзида ўқилади. Масалан:

إِلَى عَلَى لَدَى مَتَى أَنَّى حَتَّى
شَتَّى تَعَالَى أَعْلَى مُوسَى عَيْسَى
يَحْيَى مُرْتَضَى يَتَزَكَّى فَتَرَضَى

Шунингдек, қуйидаги сўзлар ўртасида келган «йо» ҳам чўзиқ «а:» қилиб ўқилади:

سَوِيهَا دَسِيهَا زَكِيهَا فَسَوِيهَا عَقْبِيهَا

ВОВИ АЛИФИЯ

«Фатҳа»дан кейин келган «вов» ундоши ҳам чўзиқ «а:» қилиб ўқилади. Масалан:

صَلَوَةٌ زَكْوَةٌ ذَكْوَةٌ حَيَوَةٌ غَدَوَةٌ رِبَوَةٌ

ЁЗИЛСА-ДА, ЎҚИЛМАЙДИГАН ҲАРФЛАР

Ушбу сўзлар бошидаги «алиф» ҳарфи «вов» билан ёзилган бўлса-да, «вов» мад қилинмайди. Балки оддий замма каби ўқилади. Қуръонда улар устига ушбу белги (o) қўйилган. Масалан:

أُولُو أَوْلَى أُولَاتٍ أَوْلَاءِ أَوْلِيَّتِكَ

Шунингдек, сўзлар охиридаги калималарнинг жам (кўплик) аломати бўлган «вов»дан кейинги «алиф» ҳам ўқилмайди. Масалан:

أَمِنُوا أَمِنُوا قَالُوا أَعْلَمُوا أَعْمَلُوا

Қуйидаги мисоллар каби сўзларда ҳам ўртадаги «алиф» ўқилмайди. Масалан:

بِالْغَيْبِ، وَبِالْآخِرَةِ، كَالْفَرَاشِ، وَالْعَصْرِ، وَانْحَرِ،
وَالْمُشْرِكِينَ، رَبِّ الْعَالَمِينَ، صِرَاطَ الَّذِينَ،

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ، هُمُ الْمَفْلِحُونَ، لَيْلَةُ الْقَدْرِ،

حَذَرَ الْمَوْتِ، وَإِذَا اسْتَسْقَى، أَنْفُسَكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ،

Қуйидаги мисоллар каби сўзларда ҳам ўртадаги «лам» ўқилмайди. Масалан:

التَّبَعُ، الثَّمَرُ، الدَّخْلُ، الذَّهَبُ، الرَّصْدُ،

الزَّبْدُ، السَّفَرُ، الشَّجَرُ، الصَّفَرُ، الضَّرَرُ،

الطَّلَبُ، الظَّفَرُ، اللَّهَبُ، النَّسَبُ،

.....

هُوَ التَّبَعُ، هُوَ الثَّمَرُ، هُوَ الدَّخْلُ، هُوَ الذَّهَبُ،

هُوَ الرَّصْدُ، هُوَ الزَّبْدُ، هُوَ السَّفَرُ، هُوَ الشَّجَرُ،

هُوَ الصَّفَرُ، هُوَ الضَّرَرُ، هُوَ الطَّلَبُ،

هُوَ الظَّفَرُ، هُوَ اللَّهَبُ، هُوَ النَّسَبُ،

Қуйидаги мисоллар каби сўзлар қўшиб ўқилганда, аввал келаётган сўз мад ҳарфлари билан тугаган бўлса ҳам, кейинги сўзнинг бош ҳарфи билан ёпиқ бўғин ҳосил қилгани учун улар қисқа унли каби ўқилади. Бундай ҳолларда иккита ҳарф ўқилмай тушириб қолдирилади. Масалан:

هَذَا الْبَلَدُ، مَا الْقَارِعَةُ، مَا الْحُطْمَةُ، هَذَا الَّذِي،

مَنْ ذَا الَّذِي ، تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ، فَقُلْنَا اضْرِبْ ،
 بِئْسَ الْإِسْمُ ، إِهْدِنَا الصِّرَاطَ ، يَا أَيُّهَا النَّاسُ ،
 إِلَى النَّاسِ ، عَلَى النَّاسِ ، فِي الْأَرْضِ ، فِي الصُّدُورِ ،
 قَالُوا اتَّخَذَ ، قَالُوا ادْعُ ، لَقُوا الَّذِينَ ، أَوْتُوا الْكِتَابَ ،
 وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ، وَآتُوا الزَّكَاةَ ، وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

ВАСЛ (ҚЎШИБ ҶҚИШ)

«Васл» деб икки, уч ёки тўрт сўзни бирга қўшиб ўқишга айтилади. Васлани алиф устида ؤ (ҳамза) белгиси бўлмайди (أ). Васлани алиф бундай шаклларда келади: |, |. Икки калима бирга қўшиб ўқилганда, ҳар доим ўртадаги бир, икки ёки уч ҳарфи ўқилмай қолади. Мисоллар:

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ، وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ،
 نَارُ اللَّهِ الْمَوْجِدَةُ ، كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ ،
 فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي ، هُوَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ ،
 ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ، أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *

ВАҚФ (ТЎХТАШ)

Вақф – «тўхташ» демакдир. Қуръони каримда вақф аломатлари қўйилган ўринларда бироз тўхтаб, на-фас олинади, сўнг тўхташ аломати олдидаги сўзларни ўқиб тугатганда, ўрнига қараб, ё суқун, ёки алиф, ёхуд суқунли «ҳа» (ه-ة) билан вақф қилинади.

Суқун билан вақф қилишга оид мисоллар:

نَسْتَعِينُ يَوْمِنُونَ يَعْلَمُونَ
نَسْتَعِينُ يَوْمِنُونَ يَعْلَمُونَ

يُسْرًا أَبَدًا تَوَابًا غِشَاوَةً حَامِيَةً مُمَدَّدَةً
يُسْرًا أَبَدًا تَوَابًا غِشَاوَةً حَامِيَةً مُمَدَّدَةً

МАД (ЧЎЗИШ)

Мад – «чўзиб ўқиш» демакдир. Қуйидаги мисолларда «алиф», «вов» ҳамда «йо» ҳарфлари устига мад белгиси (~) қўйилган. Улар тўрт ҳаракат миқдорида чўзиб ўқилади.

سَاءَ، شَاءَ، جَاءَ، أَوْلَيْكَ، هَوَّلَاءِ، سَوَاءَ،
سَائِلٌ، يَاءُيْهَا، إِسْرَائِيلُ، جَبْرَائِيلُ، مِيكَائِيلُ،
سِيَاءَ، جِيَاءَ، سِيَّاتٌ، سُوَاءَ، أَبَوَاءَ

ИДҒОМ

Иккита кетма-кет келган сўзларнинг биринчиси су-
кунли «нун» ёки «танвин»нинг «нун»и билан тугаса ва
иккинчиси **يَرْمُلُونَ** ҳарфларидан бири билан бошлан-
са, мазкур «нун»ларни ўша ҳарф ичига киргизиб ўқиш
«идғом» дейилади.

Идғом икки хил бўлади: 1. Ғуннали идғом. 2. Ғунна-
сиз идғом.

1. Ғуннали идғом ҳарфлари тўртта. Улар **يَنُمُو** сўзи-
даги ҳарфлардир.

Сукунли «нун» ёки «танвин»нинг «нун»и **يَنُمُو** сўзи-
даги ҳарфларнинг бирига йўлиққанда ўша ҳарф ичига
киргизиб димоғ билан ўқилади.

2. Ғуннасиз идғом ҳарфлари иккита: **ر - ل**

Сукунли «нун» ёки «танвин»нинг «нун»и ушбу ҳарф-
ларнинг бирига йўлиққанда ўша ҳарф ичига киргизиб
ғуннасиз ўқилади.

، (مِنْ مَسِيدٍ) - (مِمَّ مَسِيدٍ) ، (لَنْ نُوْمِنَ) - (لَنَنْوْمِنَ) ،

، (مِنْ وَّلِيٍّ) - (مِوَوَّلِيٍّ) ، (وَمَنْ يَعْمَلْ) - (وَمَى يَعْمَلْ) ،

، (وَمَنْ لَمْ) - (وَمَل لَمْ) ، (مِنْ رَبِّهِمْ) - (مِرْرَبِّهِمْ) ،

، (هُدًى مِنْ) - (هُدَم مِنْ) ، (شَيْئًا نَكْرًا) - (شَيْئَنُّنَكْرًا) ،

، (إِلَهُ وَاحِدٌ) - (إِلَهُوَ وَاحِدٌ) ، (خَيْرًا يَرَهُ) - (خَيْرَى يَرَهُ) ،

(هُدًى لِلْمُتَّقِينَ) (هُدَل لِلْمُتَّقِينَ) (غَفُورٌ رَحِيمٌ) (غَفُورٌ رَحِيمٌ)

ИМОН КАЛИМАЛАРИ

ТОЙЙИБА КАЛИМАСИ

كَلِمَةُ طَيِّبَةٍ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

Ла илаҳа иллаллоҳу Муҳаммадур росулллоҳ.

Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ, Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Аллоҳнинг элчисидир.

ШАҲОДАТ КАЛИМАСИ

كَلِمَةُ الشَّهَادَةِ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Ашҳаду алла илаҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан ʼабдуҳу ва росулух.

Аллоҳдан бошқа илоҳ йўқ деб гувоҳлик бераман. Яна Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Аллоҳнинг бандаси ва элчиси эканликларига гувоҳлик бераман.

ТАВҲИД КАЛИМАСИ

كَلِمَةُ التَّوْحِيدِ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ
الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Ашҳаду алла илаҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ла шарика лаҳ. Лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду йухйи ва йумит. Ва ҳува ҳаййул ла йамут. Бийадиҳил хойру ва ҳува ʼала кулли шайин қодир.

Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқлигига, У Зотнинг яккаю ягоналигига ва шериги йўқлигига гувоҳлик бераман. Мулк ҳам ҳамду сано ҳам Уникидир. Тирилтирадиган ҳам, ўлдирадиган ҳам Удир. У Зот ҳеч

қачон ўлмайдиган доимий тирикдир. Яхшилик (бахт-саодат) Унинг измидадир. У барча нарсага қодир Зотдир.

РАДДИ КУФР КАЛИМАСИ

كَلِمَةُ رَدِّ الْكُفْرِ
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ، مِنْ أَنْ أَشْرَكَ بِكَ شَيْئاً وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ
لِمَا لَا أَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

Аллоҳумма инни аъзузу бика мин ан ушрика бика шай'ав ва ана аълам. Ва астағфирука лима ла аълам. Иннака анта ʔалламул ғуйуб.

Ё Аллоҳ, била туриб Сенга бирор нарсани шерик қилиб қўйишимдан Ўзингдан паноҳ тилайман. Билмасдан қилган хатоларимни кечиришингни сўрайман. Албатта, Сен барча нарсаларни билгувчи Зотсан.

ИСТИҒФОР КАЛИМАСИ

كَلِمَةُ الْإِسْتِغْفَارِ
أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى، مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ
أَذْنَبْتُهُ عَمْدًا أَوْ خَطَأً سِرًّا وَعَلَانِيَةً، وَأَتُوبُ إِلَيْهِ مِنَ الذَّنْبِ
الَّذِي أَعْلَمُ وَمِنَ الذَّنْبِ الَّذِي لَا أَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

Астағфируллоҳ, астағфируллоҳ, астағфируллоҳа мин кулли занбин азнабтуху ʔамдан ав хотоан сиррон ав ʔаланийаҳ. Ва атубу илайҳи мираз занбиллази аъламу ва мираз занбиллази ла аълам. Иннака анта ʔалламул ғуйуб.

Аллоҳдан мағфират сўрайман, Аллоҳдан мағфират сўрайман, Аллоҳдан барча қасддан қилган гуноҳларимни ҳам ёки билмасдан қилган яширин ва ошкора хатоларимни ҳам кечиришини сўрайман. Унга биладиган гуноҳларимдан ҳам, билмайдиган гуноҳларимдан ҳам тавба қиламан. (Ё Аллоҳ) Албатта, Сен барча ғайбларни билгувчи Зотсан.

ТАМЖИД КАЛИМАСИ

كَلِمَةُ التَّمَجِيدِ

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ. الْإِيمَانُ أَقْرَارٌ بِاللِّسَانِ وَتَصْدِيقٌ بِالْقَلْبِ بِمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Субҳаналлоҳи валҳамду лиллаҳи ва ла илаҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар. Ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳил ʔалиййил ʔазим. Ма ша аллоҳу кана ва ма лам йашаʔ лам йакун. Ал-иману иқрорун биллисан ва тасдиқун билқолби бима жа'а биҳи мин ʔиндиллаҳи Муҳаммадур росулulloҳи соллаллоҳу ʔалайҳи ва саллам.

Аллоҳ барча айбу нуқсонлардан покдир, ҳамду сано Аллоҳгадир, Аллоҳдан бошқа илоҳ йўқ, Аллоҳ буюкдир. Куч ҳам, қувват ҳам олий ва улуғ Аллоҳ ёрдами биландир. Аллоҳ таоло нимани хоҳласа, бўл(а)ди, истамагани бўлма(й)ди. Имон – Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Аллоҳ таолодан келтирган нарса(лар) ни тил билан айтиш ва қалб билан тасдиқлашдир.

МУЖМАЛ ИМОН

إِيمَانٌ مُجْمَلٌ

أَمَنْتُ بِاللَّهِ كَمَا هُوَ بِأَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ وَقَبِلْتُ جَمِيعَ أَحْكَامِهِ

Аманту биллаҳи кама ҳува биасмаиҳи ва сифатиҳи ва қобилту жамиʔа аҳкамиҳи.

Аллоҳга Унинг исмлари ва сифатлари қандай бўлса, шундай имон келтирдим ҳамда Унинг барча ҳукмларини қабул қилдим.

МУФАССАЛ ИМОН

اِيْمَانٌ مُّفَصَّلٌ

اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْقَدْرِ
خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ

**Аманту биллаҳи ва малаикатиҳи ва кутубиҳи ва ру-
сулиҳи вал йавмил ахири валқодари хойриҳи ва шар-
риҳи миналлоҳи таъала валбаъси баъдал мавт.**

Аллоҳга, Унинг фаришталарига, китобларига, элчиларига, охи-
рат кунига, тақдирнинг яхшию ёмони ҳам Аллоҳ таолодан экани-
га, ўлгандан сўнг қайта тирилишга имон келтирдим.

ТАЖВИД САБОҚЛАРИ

Араб алифбоси 29 ҳарфдан иборат бўлиб, ундаги ҳар бир
ҳарф алоҳида, сўз бошида, ўртасида ва охирида келган
шаклларга эга. Ҳарфларнинг 23 таси ҳар икки томондан бош-
қа ҳарфларга қўшилиб ёзилади.

Мисол: ف ، ف ، ف

Ушбу 23 та ҳарфлар қуйидагилар:

ب، ت، ث، ج، ح، خ، س، ش، ص، ض، ظ، ط، ع، غ، ف،

ق، ك، ل، م، ن، ه، ء، ي

Қолган 6 та ҳарф эса фақат бир томондан қўшиб ёзилади:

ا، د، ذ، ر، ز، و

Мисол:

(ا ل) (د د) (ذ ذ) (ر ر) (ز ز) (و و)

Ушбу 29 ҳарф иккига: истеъло ва истифола ҳарфларига бў-
линади.

Истеъло – тил орқасини танглай томон кўтариб, йўғон
талаффуз қилинадиган ҳарфларга айтилади. Истеъло ҳарф-
ларини талаффуз қилганда улардан кейин келган «а» фатҳа
ҳаракати «о» деб ўқилади. Улар қуйидаги етти ҳарфлардир:

خ، ص، ض، ط، ظ، غ، ق

Улар ушбу жумлада мужассам:

خَصَّ ضَغَطَ قَطَّ

خَلَقَكَ، غَيْرُ، قَتَلَ، صَبَرَ، ضَرَبَ، فَقَطَّ، ظَلَّ، قَصَبَ

Юқорида санаб ўтилган 7 та ҳарфдан бошқа ҳарфлар истифода ҳарфлари дейилади. Истифода ҳарфларини талаффуз қилишда тил орқасини кўтармай, ингичка қилиб ўқилади.

ҚАЛҚАЛА

Қалқала ҳарфлари 5 та ҳарфдан иборат бўлиб, сукунли бўлганда, улар тебратиб ўқилади.

Улар қуйидагилар: ب، ج، د، ق، ط

Улар ушбу жумлада мужассам: قَطَّبَ جَدُّ

Мисол:

يَقْتُلُ، يُطْعِمُ، يُبْعَثُ، يَجْتَمِعُ، أَحَدٌ

Сукунли «нун» ва танвинда тўртта қоида бор:

1. Изҳор
2. Иқлоб
3. Идғом
4. Ихфо

ИЗҲОР

«Изҳор» сўзи луғатда «билдириш» маъносини, истилоҳда эса сукунли нун ёки танвиндан кейин қуйидаги 6 ҳарфнинг бири келса, нун ёки танвинни билдириб, ғуннасиз ўқилишига айтилади.

ء، ه، ع، ح، غ، خ

Мисол:

مَنْ أَمِنَ * مَنْ هَلَكَ * إِنَّ عِلْمْتُمْ *
مَنْ حَمَلَ * مَنْ غَسَلِينَ * فَإِنْ خَفْتُمْ *
لَأَيِّ يَوْمٍ أَجَلْتُمْ * وَجَنَاتٍ أَلْفَا فَا

ИДҒОМ

«Идғом» сўзи луғатда «бир нарсани бошқа нарсанинг ичига киргизиш» маъносини ифодалайди. Истилоҳда: суқунли «нун» ёки танвин қуйидаги идғом ҳарфларига йўлиққанда, уни ўзидан кейинги келган ҳарф ичига киргизиб, ташдид билан ўқишни билдиради. Мазкур ҳарфлар 6 та бўлиб, иккига бўлинади: ғуннали идғом ва ғуннасиз идғом.

ҒУННАЛИ ИДҒОМ

Ғуннали идғом ҳарфларида овоз димоғ орқали талаффуз қилинади. Улар қуйидагилар : **ي، م، ن، و**

Улар қуйидаги калимада мужассам: **يَمْنُو**

Мисол:

وَمَنْ يَعْمَلْ ← وَمَيِّعْمَلْ * مِنْ مَسَد ← مَمَسَد
إِنْ نَشَأْ ← إِنْشَأْ * مَنْ وَاق ← مَوَّاق
مِنْ وَرَثَةٍ ← مَوْرَثَةٍ * لَنْ يَقْدِرَ ← لَيَّقُدِرَ

.....

ҒУННАСИЗ ИДҒОМ

Ғуннасиз идғом ҳарфлари 2 та. Улар: **ر** ва **ل**

Мисол:

مِنْ لَدُنْهُ ← مِلْدَنُهُ * مِنْ رَبِّهِمْ ← مَرَبِّهِمْ

.....

МАШҚЛАР

مِنْ مَسَد ← مِمَّ مَسَد * لَنْ نُؤْمِنَ ← لَنُّؤْمِنَ
مِنْ وَلِيٍّ ← مِوُولِيٍّ * وَمَنْ يَعْمَلْ ← وَمَيِّ يَعْمَلْ
وَمَنْ لَمْ ← وَمَلَّ لَمْ * مِنْ رَبِّهِمْ ← مَرَّ رَبِّهِمْ
هُدًى مِنْ ← هُدَمَّ مِنْ * شَيْئًا نَكْرًا ← شَيِّئَنُّكَرًا،

اللَّهُ وَاحِدٌ ← اللَّهُ وَاحِدٌ * خَيْرًا يَرَهُ ← خَيْرِي يَرَهُ
 غَفُورٌ رَحِيمٌ ← غَفُورٌ رَحِيمٌ * رَزَقًا لَكُمْ ← رَزَقًا لَكُمْ
 خَيْرًا يَرَهُ * وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ * صُحُفًا مُّطَهَّرَةً * مَا لَا
 لَبَدًا * هُمْزَةٌ لَمْزَةٌ * غَفُورٌ رَحِيمٌ * إِقْطَرَبَ *
 مُضْطَرِبٌ * مِنْ خَوْفٍ * غَفُورٌ حَلِيمٌ * إِنْ عَمِلْتُمْ *
 مِنْ هَادٍ * نَارًا خَالِدًا

ИҚЛОБ

«Иқлоб» сўзи луғатда «бирон нарсанинг юқорисини пастига, ўнгини чапга, ичини ташқарисига ўгириб қўйиш» маъносини англатади. Истилоҳда эса, сукунли нун ёки танвин «ба» ҳарфига йўлиққанда, «нун»ни «мим»га алмаштириб, ғунна билан ўқиш. Мисол:

مَنْ بَخِلَ ← مَمْبَخِلٌ * مَنْ أَنْبَأَكَ ← مَنْ أَمْبَأَكَ
 سَمِيعٌ بَصِيرٌ ← سَمِيعٌ مَبْصِيرٌ
 مَنْفَطِرٌ بِهِ ← مَنْفَطِرٌ مَبِهِ
 مَنْ بَعَدَ ← مِمَّ بَعَدَ * سَمِيعٌ بَصِيرٌ ← سَمِيعٌ مَبْصِيرٌ

ИХФО

«Ихфо» сўзи луғатда «яшириш, сир сақлаш» маъноларини англатади. Истилоҳда эса, сукунли «нун» ёки танвин 15 ҳарфнинг бирига йўлиққанда, «нун»ни ўша ҳарфнинг ичига (яъни, махражига) яшириб, ғунна билан ўқиш.

Ихфо ҳарфлари қуйидагилар:

ت ت ج د ذ ز س ش ص ض ط ظ ف ق ك

مَنْ تَابَ * مِنْ ثَمَرَةٍ * مَنْثُورًا * إِنْ جَاءَكُمْ * مِنْ دُونِ

مِنْ ذَهَبٍ * مِنْ زَقُومٍ * إِنْ سَأَلْتِكَ * مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ * عَنْ
 صَلَاتِهِمْ * شَرَابًا طَهُورًا * فَانظُرْ * مُنْفَكِينَ * مِنْ كِتَابٍ
 * يَنْكُثُونَ * مَنْ كَانَ * مِنْ طَيِّبَاتِ * كُنْتُمْ * مُنذِرٌ

МАД

«Мад» сўзи луғатда «чўзиш», «узайтириш» маъноларини англатади. Истилоҳда унлиларни 2 ҳаракат ва ундан кўпроқ чўзишга айтилади.

Мад етти хил бўлади:

1. Табиий мад

أَوْتَيْنَا

2. Мад муттасил

جَاءَ

3. Мад мунфасил

إِنَّا أَعْطَيْنَا

4. Мад лозим

يَسْ

5. Мад ориз

مُسْلِمُونَ

6. Мад лин лозим

كَتْهِعَصَ

7. Мад лин ориз

مِنْ خَوْفٍ

ТАБИЙ МАД

«Алиф» сукун бўлиб, ундан аввалги ҳарф фатҳали бўлса, «вов» сукун бўлиб, ундан аввалги ҳарф заммали бўлса, «йо» сукун бўлиб, ундан аввалги ҳарф касрали бўлса ва сабаби мад келмаса бир алиф (икки ҳаракат) миқдорича чўзилади.

Бир алиф икки ҳаракатга тенг. Ҳаракат – ёпиқ бармоқни ўртача суратда очиш ёки очик бармоқни ёпиш билан ўлчанади.

Сабаби мад – ҳамза билан сукун бўлиб, ҳарф мадларнинг бир алифдан ортиқ чўзилишига сабаб бўлганлиги учун сабаби мад дейилади.

МАД МУТТАСИЛ

«Муттасил» сўзи «қўшилган», «уланган» деган маъноларни билдиради.

Мад ҳарфи сўнгида сабаби мад ҳамза бўлиб, иккиси бир калимада келса, мад муттасил бўлади. Мад муттасилни 4-5 ҳаракат чўзиш вожиб. Мисол:

جَاءَ، سُوءَ، جِيءَ، الْفَائِزُونَ
مِنَ السَّمَاءِ، مَاءً، وَالْمَلَائِكَةُ
شَيْءٌ جِيءَ يَجِيءُ يُسِيءُ مُسِيءٌ
شَيْءٌ فِيءٌ مِلءٌ بُرءٌ جُزءٌ قِرَاءَةٌ
سُوءَ يَسُوءُ وَضُوءَ

МАД МУНФАСИЛ

«Мунфасил» сўзи «ажратилган», «алоҳида» каби маъноларни англатади.

Мад ҳарфи сўнгида келган сабаби мад ҳамза бўлиб, у ўзидан кейинги калимада келган бўлса, мад мунфасил бўлади. Мад мунфасилни 2, 4 ёки 6 ҳаракат чўзиш жоиз. Мисол:

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ
إِلَىٰ أَهْلِهِمْ
يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ
قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ
الَّذِي أَطَعَهُمْ

ИДҒОМ ШАМСИЙЯ

Идғом шамсийя – алиф-лом (ال) дан кейин 14 та шамсийя ҳарфларининг бири келганда ломни кейинги ҳарфнинг ичига киргизиб ўқишга айтилади. Идғом шамсийя ҳарфлари қуйидагилар:

ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ظ ل ن

التَّبَعُ الثَّمَرُ الدَّخْلُ الذَّهَبُ الرَّصْدُ الزَّبْدُ
السَّفَرُ الشَّجَرُ الصَّفَرُ الضَّرَرُ الطَّلَبُ الظَّفَرُ

اللَّهَبُ النَّسَبُ التَّوْبَةُ التَّنَاءُ الدُّنْيَا الذِّكْرُ
الرَّحْمَانُ الزَّيْتُونُ السَّمِيعُ الشَّمْسُ الصَّعِقُ
الضَّلَالُ الطُّورُ الظُّلْمُ

هُوَ التَّبَعُ هُوَ الثَّمَرُ هُوَ الدَّخْلُ هُوَ الذَّهَبُ
هُوَ الرَّصْدُ هُوَ الزَّبْدُ هُوَ السَّفَرُ هُوَ الشَّجَرُ
هُوَ الصَّفَرُ هُوَ الضَّرَرُ هُوَ الطَّلَبُ هُوَ الظَّفَرُ
هُوَ اللَّهَبُ هُوَ النَّسَبُ

ИЗХОР ҚАМАРИЙЯ

Изҳор қамарийя – алиф-ломдан кейин 14 та қамарийя ҳарфларидан бири келган вақтда ломни билдириб ўқишга айтилади. Изҳор қамарийя ҳарфлари қуйидагилар:

ا ب ج ح خ ع غ ف ق ك م و ه ي

الْأَزْلَامُ الْبَلَدُ الْجَمَلُ الْحَجُّ الْخَوْفُ
الْعِلْمُ الْغَنِيُّ الْفِيلُ الْقَمَرُ الْكَلَامُ
الْمَلِكُ الْوَحْيُ الْهَلَالُ الْيَدُ هَذَا الْبَلَدُ
مَا الْقَارِعَةُ مَا الْحُطَمَةُ ذَلِكَ الْفَوْزُ بِاللَّهِ الْعَزِيزِ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ هُمْ الْعَادُونَ

بِئْسَ الْأِسْمُ وَ الْجِبَالُ فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ
عَلَى الْخُرْطُومِ إِنْ الْكَافِرُونَ فِي الْأَرْضِ إِنَّمَا الْعِلْمُ
مِنَ الْقَوْمِ عَالَمُ الْغَيْبِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
أوتُوا الْكُتُبَ هُمْ الْمُفْلِحُونَ رَبُّ الْعَالَمِينَ

МАД ЛОЗИМ

Ҳарфи мад сўнгида сабаби мад сукуни лозим бўлса, мад лозим бўлади. Мадр лозимни олти ҳаракат (уч алиф) чўзиш вожиб. Мисол:

الْمَصَّ ← الف لام ميم صاد، وَلَا جَانٌ ← وَلَا جَانٌ،
حَمَّ ← حاميم، وَلَا الضَّالِّينَ ← وَلَا الضَّالِّ لَيْنَ
قَ ← قَاف، صَ ← صاد، يَسَّ ← يَسِينُ
الْمَ ← أَلْفَ لَامٍ مِيمٍ، نَ ← نُونَ، الرَ ← أَلْفَ لَامٍ رَا

МАД ОРИЗ

Ҳарфи мад сўнгида келган сабаби мад сукуни ориз бўлса, мадр ориз бўлади. Мадр оризни 2, 4 ёки 6 ҳаракат миқдоридида чўзиш жоиз. Мисол:

رَبِّ الْعَالَمِينَ * رَبِّ الْعَالَمِينَ
مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ * مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ
يَنْصُرُونَ تَدْخُلُونَ يَعْلَمُونَ تَعْمَلُونَ يَشْهَدُونَ
تَضْرِبُونَ تَرْجِعُونَ تَجْلِسُونَ يُكْرِمُونَ تُسَلِّمُونَ
يُخْلِصُونَ تُكْرِمُونَ يَنْصُرُونَ تَضْرِبُونَ يَجْتَمِعُونَ
تَكْتَسِبُونَ يَخْتَسِبُونَ نَسْتَعِينُ يُؤْمِنُونَ يَعْمَلُونَ
شَاءَ جَاءَ أَوْلَيْكَ هُوَ لَا سِوَاءَ سَأَلَ

يَاءُ يَهَا إِسْرَائِيلَ جَبْرَائِيلُ مِيكَائِيلُ سِيَّءَ جِيَّءَ
 سِيَّئَتْ سُوءَ أَبْوَاءَ

МАД ЛИН ЛОЗИМ

Сукунли «вов» ва сукунли «йо» ҳарфларидан олдинги ҳаракат фатҳали бўлса бу ҳарфлар ҳарфи лин бўлади. Ҳарфи лин сукуни лозимга йўлиққанда мад лин лозим бўлади. 6 ҳаракат миқдорича (3 алиф) чўзиш вожиб. Мисол:

كَتِهِيْعَصَ ← كَافٌ هَا يَا عَيْنٌ صَادٌ
 حَمَّ عَسَقَ ← حَا مِيمٌ عَيْنٌ سَيْنٌ قَافٌ

МАД ЛИН ОРИЗ

Ҳарфи лин сукуни оризга йўлиққанда мад лин ориз бўлади. 2, 4 ёки 6 ҳаракат миқдорида чўзиш мумкин. Мисол:

مِنْ خَوْفٍ ← مِنْ خَوْفٍ وَالصَّيْفِ ← وَالصَّيْفِ
 مِنْ بَيْتٍ ← مِنْ بَيْتٍ فِي تَضْلِيلٍ ← فِي تَضْلِيلٍ
 بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ← بِأَصْحَابِ الْفِيلِ بِالَّذِينَ ← بِالَّذِينَ
 عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ ← عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ

«АЛЛОҲ» ЛАФЗИ

«Аллоҳ» лафзидан аввалги ҳарф заммали ёки фатҳали бўлса «Аллоҳ» лафзининг ломи тафҳим (йўғон) ўқилади. Мисол:

رَسُولُ اللَّهِ – росуулulloҳи, إِنَّ اللَّهَ – инналлооҳа

«Аллоҳ» лафзидан аввалги ҳарф касрали бўлса «Аллоҳ» лафзидаги «лом» тарқиқ (ингичка) ўқилади.

Мисол:

اللَّهُ – лиллаахи, بِاللَّهِ – биллаахи
اللَّهُ، عَبْدُ اللَّهِ، عُبَيْدُ اللَّهِ، فَضْلُ اللَّهِ، فَيْضُ اللَّهِ، خَيْرُ اللَّهِ،
نَصْرُ اللَّهِ، رَحْمَةُ اللَّهِ، زَيْنَةُ اللَّهِ، نِعْمَةُ اللَّهِ
عِزَّةُ اللَّهِ، لُطْفُ اللَّهِ، عِنَايَةُ اللَّهِ، هِدَايَةُ اللَّهِ
بِإِذْنِ اللَّهِ، بِرَحْمَةِ اللَّهِ، بِقُدْرَةِ اللَّهِ، بِسْمِ اللَّهِ

.....

ТАФХИМ «РО» ҲАРФИ

«Ро» ҳарфи 6 ўринда тафхим (йўғон) ўқилади:

1. «Ро» ҳарфи замма ёки фатҳали бўлса:

كَفَرُوا، رَحِيمٌ، رَزَقُوا، يُبْصِرُونَ، بِرَبِّكُمْ

2. «Ро» сукунли бўлиб, ўзидан олдинги ҳарф заммали ёки фатҳали бўлганда:

أُرْسِلَ، وَالْأَرْضَ، مَرِيْمٌ

3. «Ро» сукунли бўлиб, кейинги ҳарф истеъло ҳарфи бўлганда:

مِرْصَادٍ، فِرْقَةٍ، قِرْطَاسٍ

4. «Ро» сукунли бўлиб, ўзидан аввалги ҳарф касрали бўлса, касраси оризий (кейин пайдо бўлган) ёки касраси бошқа калимада бўлганда:

ارْجِعُوا، أَمْ ارْتَابُوا

5. Сукун билан тўхтаган «ро» ҳарфидан аввалги ҳарф истеъло ҳарфларидан бўлиб, у ҳам сукунли бўлганда:

عَيْنَ الْقَطْرِ

6. Суқун билан тўхтаган «ро»дан аввалги ҳарф ҳам суқун бўлиб, ундан аввалги ҳарф заммали ёки фатҳали бўлганда:

وَالْفَجْرِ، وَالْعَصْرِ، بِالْكَفْرِ

ТАРҚИҚ «РО» ҲАРФИ

«Ро» ҳарфи тўрт ўринда тарқиқ (ингичка) ўқилади:

1. «Ро» касрали бўлганда:

رَجَالٌ

2. “Ро” суқунли бўлиб, ўзидан аввалги ҳарф касрали бўлганда:

وَاعْفِرْ

3. Суқун билан тўхтаган «ро» ҳарфидан аввалги ҳарф ҳарфи лин бўлганда:

خَيْرٌ

4. Суқун билан тўхтаган «ро» ҳарфидан аввалги ҳарф ҳам суқун бўлиб, ундан аввалги ҳарф касрали бўлганда:

حَجْرٍ

كَفَرُوا، ارْجِعُوا، مِصْرَ، رَحِيمَ، رَزَقُوا، بِرَبِّكُمْ، أُرْسِلَ، وَالْأَرْضَ،
مَرْيَمَ، مَرْصَادَ، رَجَالَ، فَرَقَةَ، بِالْكَفْرِ، قِرطَاسَ، يُبْصِرُونَ،
الْقَطْرَ، أَمْ ارْتَابُوا، لَيْلَةَ الْقَدْرِ، عَيْنَ الْقَطْرِ، رَجُلٌ، رَشِيدٌ،
وَقَرَأْنَا، شَهْرَ، لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ، فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ. وَرِضْوَانٌ،
رَبِّ اعْفِرْ لِي، حَجْرٍ، قَدِيرٌ

ҲАРФЛАРНИНГ МАХРАЖЛАРИ

Ҳарфларнинг махражи (ҳарфнинг талаффуз қилинадиган ўрни) уламолар наздида 17 та:

1-махраж. Ҳалқум (бўғиз) билан оғиз орасидаги бўшлиқ. Бу махраждан (**ا، و، ي**) (алиф олди фатҳали, вов олди заммали,

йо олди касрали ҳолатидаги) ҳарфлари чиқади. Мисол: **أوتَيْنَا** калимасидаги «вов», «йо» ва «алиф» ҳарфлари.

2-махраж. Ҳалқумнинг энг юқори томони. Бу махраждан **ء** ва **ه** (ҳамза, ҳе) ҳарфлари чиқади.

3-махраж. Ҳалқумнинг ўртаси. Бу махраждан **ح** ва **ع** ҳарфлари чиқади.

4-махраж. Ҳалқумнинг энг олди. Бу махраждан **غ** ва **خ** ҳарфлари чиқади.

5-махраж. Тилнинг энг юқори томони билан унинг тўғрисидаги танглай. Бу махраждан **ق** ҳарфи чиқади.

6-махраж. Қоф махражининг бир оз олди роғи. Бу махраждан **ك** ҳарфи чиқади.

7-махраж. Тилнинг ўртаси билан унинг тўғрисидаги танглай. Бу махраждан **ي، ج، ش** ҳарфлари чиқади.

8-махраж. Тилнинг ўнг ёки чап ёнлари билан ост-уст озиқ тишларнинг оралари. Бу махраждан **ض** ҳарфи чиқади.

9-махраж. Тилнинг ўртасидан бошлаб, учигача усти билан танглайнинг олдинги саккиз тишга қўшилган жойлари. Бу махраждан **ل** ҳарфи чиқади.

10-махраж. Тилнинг учи билан олдинги икки юқори тишнинг ич томони. Бу махраждан **ن** ҳарфи чиқади.

11-махраж. Тилнинг учи билан танглайнинг ўртаси. Бу махраждан **ر** ҳарфи чиқади.

12-махраж. Тилнинг учи билан олдинги икки уст тишнинг туби. Бу махраждан **ط، د، ت** ҳарфлари чиқади.

13-махраж. Тилнинг усти билан олдинги икки юқори тишнинг тепаси. Тилнинг учи олдинги икки ост тишнинг ич милкига ёпишиб туради.

Бу махраждан **ز، س، ص** ҳарфлари чиқади.

14-махраж. Тилнинг учи билан олдинги икки ост-уст тишларнинг оралари. Бу махраждан **ظ، ذ، ث** ҳарфлари чиқади.

15-махраж. Олдинги икки уст тиш билан остки лабнинг ич та-рафи. Бу махраждан **ف** ҳарфи чиқади.

16-махраж. Икки лабнинг ораси.

Бу махраждан **و، م، ب** ҳарфлари чиқади.

17-махраж. Хайшум, яъни димоғ. **م** ва **ن** ҳарфлари ташдидли бўлса икки ҳаракат миқдорича ғунна қилиб ушлаб турилади.

Ғунна – талаффузда товушнинг бурундан чиқиши.

ХАТМИ ҚУРЪОН ДУОСИ

صَدَقَ اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، وَصَدَقَ رَسُولُهُ النَّبِيُّ الْكَرِيمُ، وَنَحْنُ عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ، رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

Буюк Аллоҳ рост сўзламиш! Унинг олижаноб Расули ҳам рост сўзла-миш! Биз бунга шоҳидмиз.

Раббимиз, биздан қабул эт! Албатта, Сен эшитувчи, билиб турувчи Зотсан.

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ، وَلَكَ الشُّكْرُ كُلُّهُ، وَإِلَيْكَ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ، عَلَانِيَتُهُ وَسِرُّهُ، فَأَهْلُ أَنْتَ أَنْ تُحَمَّدَ، وَأَهْلُ أَنْتَ أَنْ تَعْبُدَ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

Аллоҳим! Барча ҳамд Ўзингга хос! Барча шукр ҳам Ўзингга хос! Барча ишлар: ошкорасию махфийси Ўзингга қайтади. Сенгина ҳамдга лойиқдирсан! Сенгина ибодат қилишга лойиқдирсан! Сен ҳар нарсага қодирдирсан!

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ بِالْإِيمَانِ، وَلَكَ الْحَمْدُ بِالْإِسْلَامِ، وَلَكَ الْحَمْدُ بِالْقُرْآنِ، وَلَكَ الْحَمْدُ بِالْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْمُعَافَاةِ

Аллоҳим! Имон учун Ўзингга ҳамд бўлсин! Ислом учун Ўзингга ҳамд бўлсин! Қуръон учун Ўзингга ҳамд бўлсин! Мол-мулк, аҳлу оила ва соғ-омонлик учун Ўзингга ҳамд бўлсин!

لَكَ الْحَمْدُ يَا رَبَّنَا كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ

Эй Раббимиз, Сенга юзингнинг улуғворлиги ва салтанатингнинг буюклигига муносиб ҳамд бўлсин!

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قِيَمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ

حَقُّ، وَمُحَمَّدٌ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسَلْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَإِلَيْكَ
أَنْبَتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ،
وَمَا أَسْرَرْتُ، وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.

Аллоҳим! Ҳамд Сенга хос, Сен осмонлару ернинг нурисан. Ҳамд Сенга хос, Сен осмонлару ер ва улардагиларни қоим қилувчисан. Ҳамд Сенга хос, Сен ҳақсан. Ваъданг ҳақ, сўзинг ҳақ, Сенга йўлиқиш ҳақ. Жаннат ҳақ, дўзах ҳақ. Соат ҳақ. Набийлар ҳақ, Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи васаллам) ҳақ. Аллоҳим! Сенга таслим бўлдим. Сенга таваккул қилдим. Сенга имон келтирдим. Сенга қайтдим. Сенинг ёрдаминг ила хусуматлашдим. Сени ҳакам қилдим. Менинг аввалу охир, хуфёнаю ошкора қилган қилмишларимни мағфират қил. Муқаддим (олдинга қўювчи) ҳам Ўзингсан, Муаххир (орқага сурувчи) ҳам Ўзингсан. Сендан ўзга илоҳ йўқ.

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا هَدَيْتَنَا لِلْإِسْلَامِ، وَعَلَّمْتَنَا الْحِكْمَةَ وَالْقُرْآنَ.

Аллоҳим! Бизни Исломга ҳидоят қилганинг ва бизга ҳикмат (суннат) ва Қуръонни ўргатганинг учун Ўзингга ҳамд бўлсин!

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا يَسَّرْتَ لَنَا مِنْ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِهِ، وَلَكَ الْحَمْدُ
عَلَى مَا وَقَفْتَنَا لِاتِّمَامِ الْقُرْآنِ وَتِلَاوَةِ كِتَابِكَ الْعَزِيزِ.

Аллоҳим! Бизга Рамазон рўзасини тутишни ва кечасини ибодатда ўтказишни муяссар қилганинг учун Ўзингга ҳамд бўлсин! Қуръонни тугаллашга ва азиз Китобинг тиловатига муваффақ қилганинг учун Ўзингга ҳамд бўлсин!

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ فِي الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَصَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ فِي
كُلِّ وَقْتٍ وَحِينٍ، وَفِي الْمَلَأِ الْأَعْلَى إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

Аллоҳим! Саййидимиз Муҳаммадга аввалгилару охиргилар ичра салавот йўллагин. Саййидимиз Муҳаммадга ҳар вақт ва ҳар замонда ҳамда олий жамоа ичра қиёмат кунигача салавот йўллагин! Аллоҳим! Саййидимиз Муҳаммадга, у Зотнинг аҳлу асҳобларига ва қиёматга қадар уларга яхшиликда эргашганларга салавот йўллагин!

ТАЖВИД ҚОИДАЛАРИ АСОСИДА ҚҲЙИЛГАН РАНГЛАРГА ИЗОҲЛАР

Сокинлик нун ва танвин

Ғуннасиб идғом	مِنْ رَبِّ - وَإِنْ لَمْ - أَخَذَةَ رَبِّيَّةً - خَيْرَ لَكُمْ	●
Ихфо 2 ҳаракат	وَالْمُنْفِقُونَ - مِنْ تَحْتِهَا - ثَمْنَا قَلِيلًا	●
Ғуннали идғом 2 ҳаракат	أَنْ يَكُونَ - تَجْرَةً وَلَا يَبِيعَ - أَرْبَعَةَ مِئَاتٍ	●●
Иқлоб	بِالْجَنبِ - مِنْ بَعْدِ - بَغْيًا بَيْنَهُمْ	●●
Изҳор	مِنْهَا - عَنْ عِبَادَتِهِ - وَهَذَا عَلَى	●

Сокинлик мим

Идғом шафавиййа	عَلَّمَكُمْ مَا - فَمِنْهُمْ مَنْ - يُخْرِجُهُمْ مِّنْ	●
Ихфо шафавиййа	وَأَيْدِهِمْ بِرُوحٍ - رَبُّ هُمْ بِالْغَيْبِ	●
Изҳор шафавиййа	وَلَهُمْ عَلَى - عَلَيْهِمْ وَلَا	●

Ташдидли нун ва мим

Ташдидли нун	جَنَّاتٍ - تَحْسَبْنَ	●
Ташдидли мим	فَأَمَّا - سَمُوهُمْ - أُمَّهَا	●

Мад

Мад лозим 6 ҳаракат	إِلْمٍ - قِي - نَ - تَحَاصُّونَ - كَافَّةً - وَلَا الضَّالِّينَ	●
Мад муттасил 4, 5 ҳаракат	إِذَا جَاءَ - الْفَائِزُونَ - شَاءَ - مُرْوَةً	●
Мад мунфасил 4, 5 ҳаракат	إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ - يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ - بِمَا أَنْزَلْنَا	●
Мад ориз 2, 4, 6 ҳаракат	رَبِّ الْعَالَمِينَ - يَوْمَ الدِّينِ - تَعْمَلُونَ	●
Табиий мад 2 ҳаракат	يَقُولُ - يَطْفُونَ - أَمْوَاتٍ - مُسْلِمِينَ - مُكْرِمِينَ	●
Мад эваз 2 ҳаракат	وَقَالَ صَاحِبًا	●

Идғом мутажонисайн, идғом мутақорибайн, идғом мутамосилайн

Идғом мутажонисайн	كِدْتِ - يَلْهَتْ ذَلِكَ - قَالَتْ طَائِفَةٌ	●
Идғом мутақорибайн	قُلْ رَبِّ - نَخْلُقُكُمْ	●
Идғом мутамосилайн	بَلْ لَا - اضْرِبْ بَعْضَكَ - أَتَوَاوِيحِبُّونَ	●

Истеъло ва қалқала ҳарфлари

Истеъло ҳарфлари	خَلَقَكَ - غَيْرُ - قَتَلَ - صَبَرَ - ضَرَبَ - فَقَطُّ	●
Қалқала ҳарфлари	يَقْتُلُ، يَطْعَمُ، يَبْعَثُ، يَجْتَمِعُ، أَحَدٌ	●

Соф қизил, яшил, кук (ва талаффуз қилинмайдиган харфларни кулранг) ранглар воситасида 28 та тажвид ҳукмлари баён қилинган.

ISBN 978-9943-5793-8-5
 9 789943 579385

